

Promena uloge specijalista u pružanju podrške

Konačni sažeti izveštaj

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

PROMENA ULOGE SPECIJALISTA U PRUŽANJU PODRŠKE

Konačni sažeti izveštaj

C R O S P

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) je nezavisna i samoupravna organizacija. Agenciju sufinansiraju ministarstva obrazovanja njenih država članica i Evropska komisija putem bespovratnih sredstava za poslovanje u okviru programa za obrazovanje Evropske unije (EU).

Sufinansira
Evropska Unija

Finansira Evropska Unija. Izneti stavovi i mišljenja su, međutim, samo autora(a) i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske komisije. Za njih se ne može smatrati odgovornim ni Evropska unija ni Evropska komisija.

Stanovišta koja je u ovom dokumentu iznela neka osoba ne predstavljaju nužno zvanična stanovišta Agencije, njenih država članica ili Evropske komisije.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Urednice: Mary Kyriazopoulou i Anthoula Kefallinou

Ova publikacija je resurs otvorenog pristupa. To znači da možete slobodno da joj pristupite, da je koristite i širite sa primerenim odavanjem zasluga Evropskoj agenciji za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje. Više informacija o politici Agencije u vezi sa otvorenim pristupom potražite na adresi: www.european-agency.org/open-access-policy.

Ovu publikaciju možete navoditi na sledeći način: Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2022. *Promena uloge specijalista u pružanju podrške: Konačni sažeti izveštaj*. (M. Kyriazopoulou i A. Kefallinou, ured.). Odense, Danska

Ovaj rad je pod licencom **Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodna licenca**. Ovu publikaciju ne smete da menjate ili prevodite bez odobrenja Agencije.

U cilju veće pristupačnosti, ovaj izveštaj dostupan je na 25 jezika i u pristupačnom elektronskom formatu na veb-sajtu Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prevod originalnog teksta na engleskom jeziku. U slučaju nedoumica o tačnosti informacija u prevodu, pogledajte originalni tekst na engleskom jeziku.

ISBN: 978-87-7599-025-2 (elektronski)

Sekretarijat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelarija u Briselu

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Sadržaj

Uvod	5
Faza 1: Mapiranje pristupa specijalne podrške u evropskim zemljama	6
Faza 2: Izrada putokaza za promenu ulogu specijalista u pružanju podrške	8
Sveobuhvatni okvir CROSP-a	9
CROSP alat za samopregled: putokaz ka promeni uloge specijalista u pružanju podrške	12
Završne napomene	15
Reference	16

Uvod

Pristup inkluzivnom obrazovanju zasnovan na pravima, koji zagovaraju **Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1989.)** i **Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (2006.)**, promoviše visokokvalitetno obrazovanje za sve. Sve zemlje članice Evropske agencije za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) saglasne su i rade na razvoju sistema inkluzivnog obrazovanja koji imaju za cilj da zadovolje sva prava učenika na inkluzivno obrazovanje sa njihovim vršnjacima u njihovim lokalnim zajednicama (**Evropska agencija, 2015.**).

Radeći na ovom cilju zasnovanom na pravima, zemlje sve više prepoznaju potrebu za promenljivom ulogom specijalne podrške. Umesto da učenike kojima je potrebna podrška smeštaju u posebna okruženja, obrazovni sistemi se kreću ka tome da očekuju od profesionalaca u redovnom obrazovanju da zadovolje različite potrebe (**Savet Evropske unije, 2018.; Evropska agencija, 2015.**). Stoga je ključno pitanje za mnoge zemlje da se razjasni uloga specijalne podrške u pružanju podrške pravima svih učenika na inkluzivno obrazovanje.

Projekat **Promenljiva uloga specijalista u pružanju podrške za inkluzivno obrazovanje (CROSP)** fokusirao se na reorganizaciju specijalne podrške kako bi se podržalo pravo na inkluzivno obrazovanje za sve učenike. Imao je za cilj da identifikuje i analizira izazove i mogućnosti unutar politike i prakse zemlje koji utiču na reorganizaciju i reformu specijalne podrške ka inkluzivnom obrazovanju za sve učenike.

CROSP je imao dve faze:

- Faza 1 (2017.–2018.) obuhvatala je detaljnu vežbu mapiranja prošlih i sadašnjih trendova i situacija u 26 zemalja članica Agencije u vezi sa pružanjem specijalne podrške, kao i uočenih budućih trendova. Rezultat je **objedinjeni izveštaj faze 1** (Evropska agencija, 2019.).
- Faza 2 (2019.–2022.) zasnovana je na glavnim ishodima faze 1, fokusirajući se na aktivnosti vršnjačkog učenja. Ovo je uključivalo tematske radionice sa kreatorima politika iz zemalja članica Agencije. Pristup vršnjačkog učenja imao je za cilj da omogući zemljama članicama da razviju efikasnije strategije za poboljšanje uloge specijalne podrške za inkluzivno obrazovanje. Faza 2 je završena razvojem **putokaza**, u obliku **CROSP alata za samopregled**, koji pruža holistički pregled prioriteta i strategija politike, kao i glavnih koraka ili prekretnica (tj. ključnih akcija) u procesu promene.

Ovaj izveštaj predstavlja ključne nalaze faza 1 i 2 CROSP projekta.

Faza 1: Mapiranje pristupa specijalne podrške u evropskim zemljama

Faza 1 je imala za cilj da formira jasan pregled razvoja specijalne podrške u ostvarivanju prava učenika na obrazovanje uopšte, a posebno inkluzivno obrazovanje. Ona je identifikovala i analizirala faktore unutar politike i prakse zemlje koji podržavaju promenljivu ulogu specijalista u pružanju podrške ka inkluzivnom obrazovanju za sve učenike.

Dvadeset šest zemalja članica Agencije učestvovalo je u vežbi mapiranja faze 1.

Predstavnici zemalja učesnica pripremili su izveštaje sa unosima svojih nacionalnih mreža stručnjaka. Izveštaji su pokrivali sve vrste specijalne podrške koje podržavaju redovno obrazovanje na nivou obaveznog obrazovanja. Ovo je uključivalo podršku učenicima u specijalnim školama, jedinicama i odeljenjima. Takođe je uključivao profesionalce koji pružaju podršku, savete i smernice učenicima i zainteresovanim stranama iz sistema podrške redovnog obrazovanja. Izveštaji su sadržali podatke o broju specijalnih škola, odeljenja i profesionalaca u svakoj zemlji. Takođe su opisali strukture i procese, kao što su politike, sistemi podrške i procesi transformacije.

Analiza izveštaja zemalja pružila je ključne informacije o:

- trenutna uloga i glavne karakteristike specijalne podrške;
- glavne reforme politike zemalja u vezi sa pružanjem specijalne podrške;
- dalji razvoj politike koji je potreban da bi se transformisala uloga specijalne podrške za podršku inkluzivnom obrazovanju.

Definisanje specijalne podrške

Prema zemljama učesnicama, njihove usluge **specijalne podrške** sastoje se od dodatnog obrazovanja, procene i usluga usmeravanja za učenike, zajedno sa dodatnim resursima za škole, nastavnike i porodice. Specijalna podrška može biti u obliku pružanja podrške u školama, eksterne podrške i specijalnih škola.

Ove usluge uključuju različite grupe stručnjaka koji pokrivaju specijalno obrazovanje, socijalnu zaštitu, rehabilitaciju, zdravlje, ranu intervenciju, lični razvoj i puteve tranzicije u okviru obrazovnog sistema.

Zemlje članice Agencije aktivno razvijaju politiku za rekonceptualizaciju i reorganizaciju specijalne podrške ka inkluzivnom obrazovanju. Njihove glavne reforme politike uključuju:

- promovisanje pristupa zasnovanog na pravima;
- preoblikovanje odnosa između redovnog obrazovanja i specijalne podrške;
- razvoj novih sistema podrške.

Prednosti promene uloge specijalista u pružanju podrške

U mnogim zemljama, transformacija specijalne podrške ka inkluzivnom obrazovanju dovodi do toga da se više učenika obrazuje u sredinama redovnog obrazovanja, pošto dobijaju podršku koja im je potrebna.

To takođe dovodi do pozitivnih promena u stavovima na nivou škole prema različitosti u učenju.

Pored toga, povećava svest škola o potrebi za razvojem inkluzivnog i fleksibilnog okruženja za učenje. Promenljiva uloga specijalne podrške kako bi se podržala inkluzija u redovnim učionicama može sprečiti napuštanje učenika i pomoći nastavnicima da steknu veštine za podršku svim učenicima.

Ove beneficije favorizuju veću inkluziju i razvoj inkluzivnijih sistema koji obezbeđuju visokokvalitetno obrazovanje za sve učenike (Evropska agencija, 2015.).

Oblasti politike koje mogu da podstaknu promene

Analiza podataka otkriva potrebu da se dodatno omogući specijalna podrška da bi delovala kao resurs za redovno pružanje usluga i da se zainteresovane strane osposobe za sprovođenje inkluzivnog obrazovanja. Transformacija specijalne podrške u resurs uključuje četiri međusobno povezane oblasti koje kreatori politike smatraju relevantnim. To su:

- Mehanizmi upravljanja koji podržavaju saradnju između specijalne podrške i podrške redovnog obrazovanja na svim nivoima
- Politike i strategije finansiranja koje podržavaju pružanje specijalne podrške da bi delovale kao resurs za inkluzivno obrazovanje

- Mehanizmi za izgradnju kapaciteta koji omogućavaju stručnjacima za specijalnu podršku da efektivno podrže zainteresovane strane u redovnom obrazovanju
- Mehanizmi osiguranja kvaliteta za specijalnu podršku koji promovišu transparentne i odgovorne sisteme za inkluzivno obrazovanje.

Ove oblasti politike odnose se na ključne komponente, koje su identifikovane u prethodnom radu Agencije, za razvoj efikasnih, isplativih mehanizama raspodele resursa i smanjenje nejednakosti u obrazovanju (videti **Politike finansiranja sistema inkluzivnog obrazovanja**).

Objedinjeni izveštaj CROSP faze 1 (Evropska agencija, 2019.) sadrži više informacija o rezultatima faze 1. **Animirani video i infografika** koji prenose ključne poruke iz faze 1 takođe su dostupni na **veb lokaciji CROSP**.

Faza 2: Izrada putokaza za promenu ulogu specijalista u pružanju podrške

Nadovezujući se na ključne nalaze faze 1, faza 2 je posebno imala za cilj da omogući zemljama članicama da razviju efikasnije strategije za poboljšanje transformacije uloge specijalne podrške za implementaciju inkluzivnog obrazovanja.

CROSP je sledio pristup vršnjačkom učenju. Na osnovu postojećih pristupa i metodologija (tj. **Andrews i Manning, 2015.**) i prethodnog rada Agencije (tj. **Pregled i analiza nacionalnih pravila; Politike finansiranja sistema inkluzivnog obrazovanja**), ovo je angažovalo kreatore politike sa zajedničkim profesionalnim fokusom i znanjem u unapred dogovorenim aktivnostima i diskusije međusobno.

Pristup vršnjačkom učenju imao je tri međusobno povezana cilja:

- **Cilj vezan za sadržaj**, uključujući sistematsko učenje između zemalja. Cilj je bio da se prevaziđe razmena informacija i obezbedi forum za strukturisano razmišljanje o izazovima politike.
- **Cilj vezan za proces**, uključujući saradnički pregled i samorefleksiju. Ovo je omogućilo zemljama da uče jedna od druge, identifikujući prednosti i izazove postojećih politika i strategija za promenu ulogu specijalista u pružanju podrške ka inkluzivnom obrazovanju.
- **Cilj vezan za ishod**, uključujući zajednički razvoj CROSP alata za samopregled, kao i aktivnosti širenja i praćenja na nacionalnom nivou.

Aktivnosti CROSP faze 2

Pristup vršnjačkom učenju obuhvatao je **dva kruga tematskih radionica**. Završna konferencija sa svim zemljama članicama Agencije održana je 2022. godine.

Tokom prvog kruga radionica, predstavnici zemalja razgovarali su o efikasnim nacionalnim/regionalnim/lokalnim politikama i strategijama, kao i o zajedničkim i specifičnim izazovima i iskustvima za svaku zemlju u vezi sa četiri tematske oblasti: upravljanje, finansiranje, izgradnja kapaciteta i osiguranje kvaliteta.

U drugom krugu radionica, zemlje su raspravljale o šest dogovorenih vodećih principa („**zašto**“) i kako se oni mogu prevesti u prioritete/strategije politike („**šta**“), a zatim u konkretne akcije („**kako**“). Radionice su se takođe fokusirale na dizajn i širenje CROSP alata za samopregled.

Da bi se svi učesnici aktivno uključili u diskusije, oba kruga radionica su imala „dijalošku“ strukturu. Svim učesnicima je dodeljena uloga i došlo je do strukturiranih razmena.

Pored dva kruga tematskih radionica, proces vršnjačkog učenja nastavljen je kroz dva sastanka na internetu. Ovo je omogućilo učesnicima da napreduju sa okvirom za razvoj alata.

Pristup vršnjačkom učenju je podvrgnut formativnoj evaluaciji. Ovim se procenjuje da li je angažovanje vršnjaka omogućilo ishode učenja koji mogu pomoći zemljama da postignu promene u procesu ka novoj ulozi specijalne podrške u podršci inkluzivnom obrazovanju. **Formativna evaluacija** (Evropska agencija, 2022.) CROSP metodologije vršnjačkog učenja je dostupna na veb lokaciji CROSP.

Sveobuhvatni okvir CROSP-a

Analiza tematskih radionica CROSP-a istakla je nekoliko **vodećih principa, prioriteta i strategija politike**, kao i **ključne akcije** koje podržavaju preusmjeravanje uloge specijalne podrške na podršku inkluzivnom obrazovanju. Ovi nalazi su organizovani u širi okvir koji uključuje sve bitne elemente za proces promene.

1. Vodeći principi

Vodeći principi su sveobuhvatni principi koji podupiru implementaciju politika i strategija i sposobnost zainteresovanih strana da sprovede inkluzivno obrazovanje na dnevnoj bazi.

One se mogu posmatrati kao **vodeće teme** usko povezane promenljivom ulogom specijalista u pružanju podrške. Oni obezbeđuju zainteresovanim stranama iz redovnog obrazovanja i specijalne podrške zajedničku viziju uloge specijalne podrške, podržavajući tako saradnju. Oni su usklađeni sa nedavnim **ključnim principima** Agencije (2021.) koji podržavaju implementaciju inkluzivnog razvoja politike i prakse i pružaju dodatne dokaze za njih.

Šest međusobno komplementarnih vodećih principa čine ukupni CROSP okvir:

Vodeći princip 1: Razvijanje zajedničke posvećenosti inkluzivnom obrazovanju

Sve zainteresovane strane treba da razviju zajedničke vrednosti i zajedničku posvećenost pružanju mogućnosti za učenje visokog kvaliteta svim učenicima u okruženjima redovnog obrazovanja. Specijalna podrška za učenike kojima je potrebna podrška treba da se zasnivaju na socio-pedagoškom pristupu, a ne na medicinskom.

Vodeći princip 2: Promovisanje razmene znanja i sticanje inkluzivnih kompetencija kroz saradnju i umrežavanje

Donosioci odluka i profesionalci u obrazovanju iz sektora redovnog obrazovanja i stručnog sektora treba da razmenjuju znanje kroz saradnju na svim obrazovnim nivoima, kao i na lokalnom/regionalnom/nacionalnom nivou.

Vodeći princip 3: Pružanje kontinuiranog profesionalnog razvoja o inkluziji

Mogućnosti za kontinuirano učenje treba da budu obezbeđene svom osoblju sektora specijalne podrške i redovnog obrazovanja, uključujući i one sa liderskim ulogama (tj. sa ciljem da se usađuju inkluzivne veštine i kompetencije).

Vodeći princip 4: Podrška inkluzivnom rukovođenju i upravljanju školom

Univerzalni dizajn pristupa podučavanju i učenju treba da deluje kao resurs i da podupre rad profesionalaca sa liderskim ulogama kako iz sektora redovnog obrazovanja tako i iz sektora specijalne podrške.

Vodeći princip 5: Podsticanje aktivnog učešća zainteresovanih strana

Porodice, učenici i druge zainteresovane strane u zajednici treba da budu podržane da aktivno učestvuju u procesu učenja i podučavanja.

Vodeći princip 6: Promovisanje stalnog praćenja i evaluacije

Svo osoblje iz sektora pružanja specijalne podrške i redovnog obrazovanja treba da radi na pristupu koji obuhvata celu školu fokusirajući se na prepreke i fasilitatore nastave i učenja.

2. Prioriteti i strategije politike

Svaki vodeći princip je povezan sa političkim prioritetima i strategijama koje su zemlje identifikovale kao efikasne prakse tokom radionica. Ovo su **dugoročni ciljevi** politike koje treba sprovoditi u vezi sa promenljivom ulogom specijalista u pružanju podrške.

Svaki vodeći princip sadrži neke glavne prioritete politike i strategije koje podržavaju promjenjivu ulogu specijalista u pružanju podrške i takođe se međusobno dopunjuju. Zemlje vide ove prioritete politike i strategije kao osnovne za ispunjavanje vrednosti izraženih u vodećim principima.

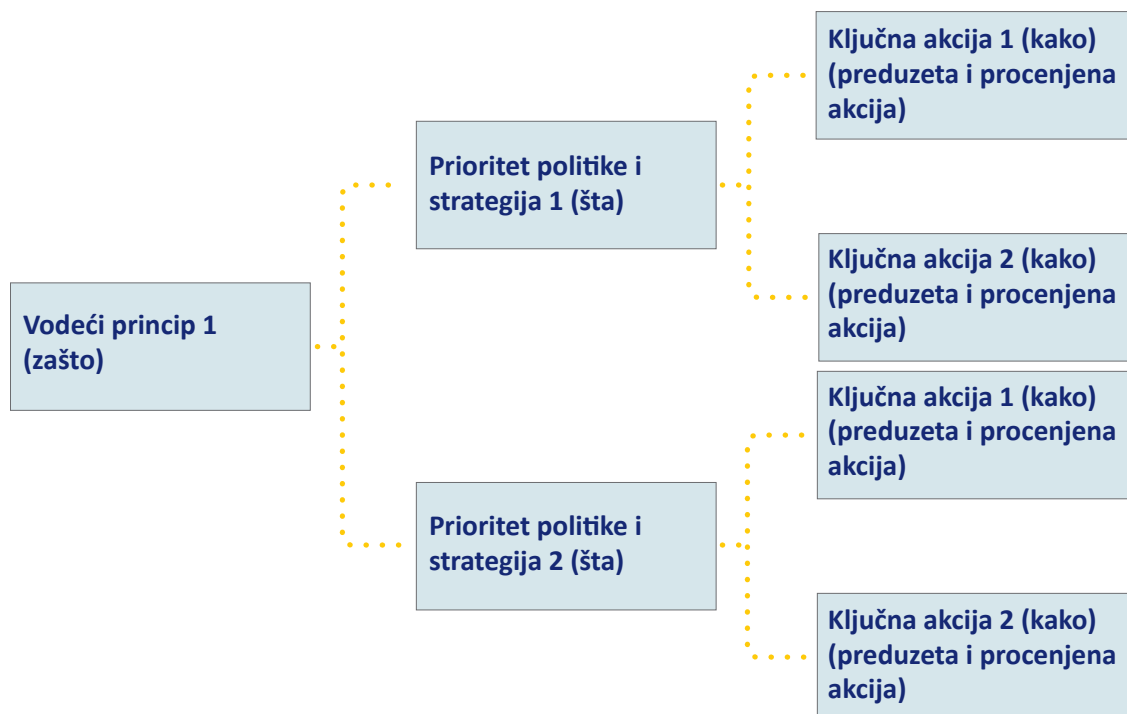
3. Ključne akcije

Svaki prioritet i strategija politike mogu se podeliti na ključne akcije, kao **primere efektivne implementacije** povezanih politika i strategija. Oni pokrivaju pitanja **finansiranja, upravljanja, jačanja kapaciteta i osiguranja kvaliteta** koji omogućavaju zainteresovanim stranama da implementiraju politike i strategije na koje se odnose.

Ključne akcije uzimaju u obzir:

- Šta treba učiniti
- Kako to treba učiniti
- Kako proveriti efikasnost.

Kao što pokazuje Slika 1, svaki vodeći princip je povezan sa nekoliko prioriteta i strategija politike, kao i sa nekoliko ključnih akcija, koje treba razmatrati holistički.

Slika 1. Veze između vodećih principa, prioriteta politike/strategije i ključne akcije

CROSP alat za samopregled: putokaz ka promeni uloge specijalista u pružanju podrške

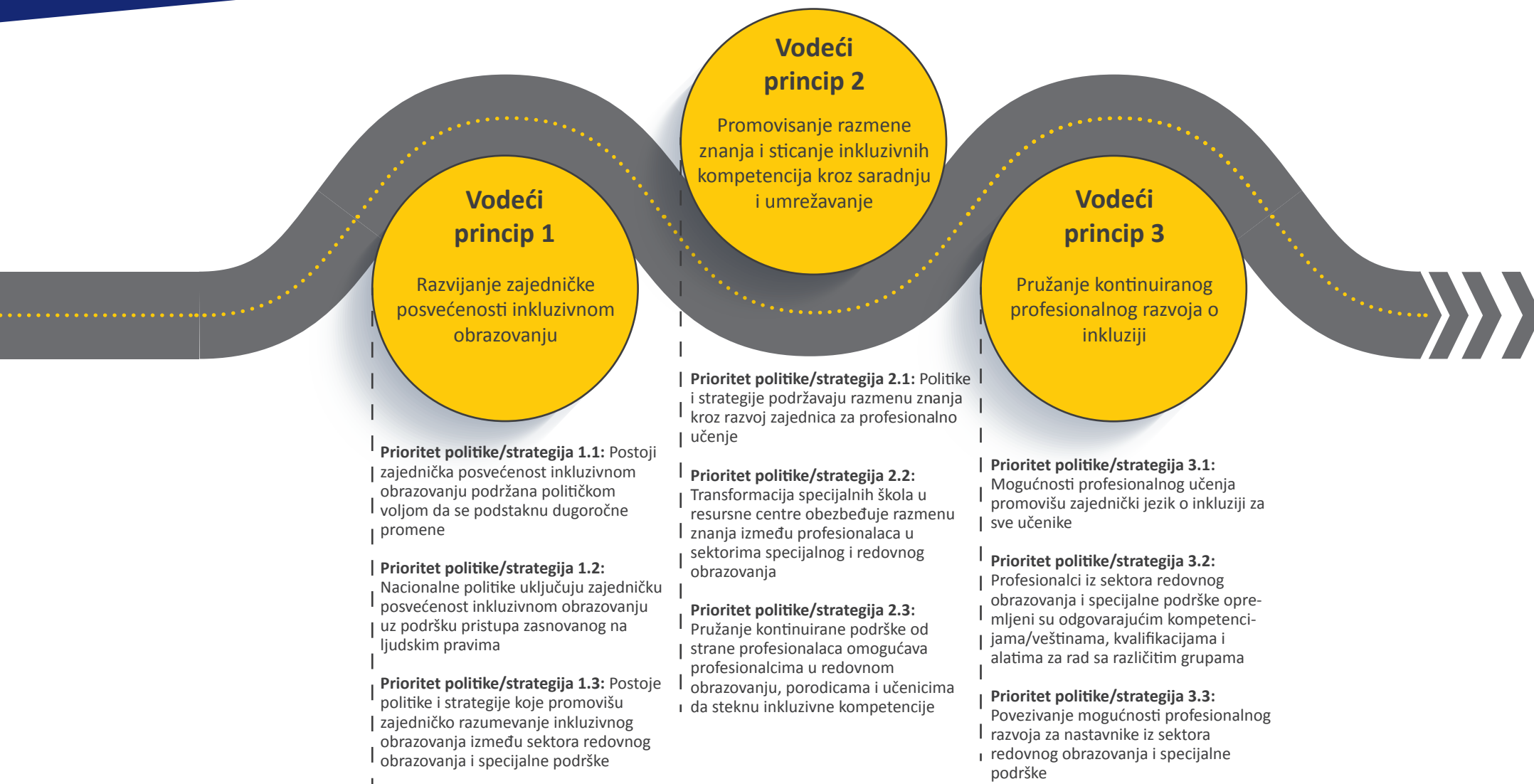
CROSP okvir je bio osnova za razvoj putokaza za promenu uloge specijalista u pružanju podrške. Ovaj putokaz pruža holistički pregled prioriteta i strategija politike i glavnih koraka ili prekretnica za efikasnu implementaciju.

Posebno ima za cilj da:

- pomogne zemljama da procene/prate sopstvene situacije, identifikujući snage i slabosti i gde se nalaze na svom putu ka promeni uloge specijalista u pružanju podrške;
- podrži zemlje da definišu oblasti politike koje treba dalje razvijati i preduzeti sledeće korake, zajedno sa odgovornostima svih zainteresovanih strana.

Sve u svemu, ovaj putokaz povezuje 6 vodećih principa sa 17 prioriteta i strategija politike, kao što je prikazano na slici 2.

Slika 2. CROSP putokaz

Vodeći princip 4

Podrška inkluzivnom rukovođenju i upravljanju školom

Prioritet politike/strategija 4.1:

Direktor škola promovišu inkluzivnu viziju, uključujući zajedničke vrednosti, zajednički jezik i razumevanje, i holistički pristup

Prioritet politike/strategija 4.2:

Obezbeđivanje sposobnosti i poverenja školskog rukovodstva iz sektora redovnog obrazovanja i specijalne podrške za podršku inkluzivnom obrazovanju

Prioritet politike/strategija 4.3:

Rukovodstvo škole i menadžment podržavaju inkluzivno obrazovanje kroz saradnju

Vodeći princip 5

Podsticanje aktivnog učešća zainteresovanih strana

Prioritet politike/strategija 5.1: Postoje sveobuhvatne nacionalne politike i strategije koje su razvijene nakon širokih konsultacija sa svim zainteresovanim stranama, sa jasnom političkom vizijom i voljom

Prioritet politike/strategija 5.2: Politika osigurava da učenici i porodice budu glavni akteri i da se smatraju ključnim resursom u procesu učenja i podučavanja

Vodeći princip 6

Promovisanje stalnog praćenja i evaluacije

Prioritet politike/strategija 6.1: Postoje nacionalni indikatori kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja koji uzimaju u obzir lokalne varijacije, raznolikost potreba učenika i ulogu specijalne podrške

Prioritet politike/strategija 6.2: Postoje kooperativne strukture/procesi za praćenje i evaluaciju

Prioritet politike/strategija 6.3: Postoji sveobuhvatan sistem za nadzor kako specijalna podrška podržava sektor redovnog obrazovanja u implementaciji inkluzivnog obrazovanja (koji pokriva podsisteme interne i eksterne evaluacije)

CROSP alat za samopregled uključuje sve vodeće principe, prioritete/strategije politike i indikativne ključne akcije u obliku samorefleksivnih pitanja.

Ovaj alat je uglavnom namenjen donosiocima odluka na nacionalnom/regionalnom/ lokalnom nivou, kao i profesionalcima na nivou škole. To može omogućiti donosiocima odluka i drugim profesionalcima da razmisle i razviju kontinuitet podrške inkluzivnom obrazovanju.

Alat CROSP je **dokument otvorenog izvora**. Zemlje mogu da ga nadograđuju kako bi ga potvrdile i prilagodile svom nacionalnom kontekstu. Važno je tretirati alat kao instrument koji se razvija. Zemlje se podstiču da:

- prevedu pitanja, definicije i stavke u nacionalnu obrazovnu stvarnost;
- saraduju i formiraju mreže u praksi na međuresornom, međuteritorijalnom i međuprofesionalnom nivou;
- koriste alat kao sredstvo za osiguranje angažovanja zainteresovanih strana u promenljivoj ulozi specijalista u pružanju podrške.

Završne napomene

Putovanje zemalja ka reorganizaciji specijalne podrške može ići različitim putevima. Međutim, sve zemlje treba da ga smatraju faznim, tekućim procesom koji prati iste principe i isti ključni cilj pružanja visokokvalitetnog obrazovanja svim učenicima.

Projekat CROSP pružio je osnovno znanje i predložio sveobuhvatni okvir za postizanje ovog cilja. Alat CROSP, kao glavni ishod projekta, može poslužiti kao resurs za pokretanje ili nastavak tekućeg procesa podrške promenljivoj ulozi specijalista u pružanju podrške.

Alat omogućava transfer znanja među profesionalcima iz redovnog obrazovanja i specijalista u pružanju podrške tako što ih uključuje u kolektivnu refleksiju i akciju ka razvoju sistema inkluzivnog obrazovanja.

Zemlje takođe mogu da vide ovaj alat kao podsticaj za diskusiju, sa ciljem da se zajednički definišu zajedničke vrednosti, zajednički jezik, strategije i akcije, kao i konkretni planovi implementacije. Omogućava međunacionalnu saradnju, sa različitim zemljama koje deluju kao „kritični prijatelji“, razmenjujući iskustva i pružajući međusobnu podršku.

Nadamo se da će ovaj alat biti dodatno prilagođen i validiran za upotrebu u nacionalnim kontekstima i da će pomoći zemljama u njihovim naporima da razviju inkluzivnije obrazovne sisteme.

Reference

Andrews, M. u Manning, N., 2015. *A study of peer learning in public sector reforms. Experience, experiments and ideas to guide future practice. Part Three: Annexes [Studija vršnjačkog učenja u reformama javnog sektora. Iskustvo, eksperimenti i ideje koje će voditi buduću praksu. Treći deo: Dodaci]*. Pariz: Effective Institutions Platform

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2015. *Stav Agencije o sistemima inkluzivnog obrazovanja*. Odense, Danska

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2019. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Mapping Specialist Provision Approaches in European Countries [Promenljiva uloga specijalista u pružanju podrške za inkluzivno obrazovanje: Mapiranje pristupa specijalne podrške u evropskim zemljama]*. (S. Ebersold, M. Kyriazopoulou, A. Kefallinou i E. Rebollo Píriz, ured.). Odense, Danska

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2021. *Ključni principi – Razvoj i implementacija politike podrške za inkluzivno obrazovanje*. (V. J. Donnelly i A. Watkins, urednice). Odense, Danska

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2022. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Formative Evaluation of Peer Learning [Promenljiva uloga specijalista u pružanju podrške za inkluzivno obrazovanje: Formativna evaluacija vršnjačkog učenja]*. (H. Weber, ured.). Odense, Danska

Savet Evropske unije, 2018. *Council Recommendation of 22 May 2018 on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching [Preporuka Saveta od 22. maja 2018. o promovisanju zajedničkih vrednosti, inkluzivnog obrazovanja i evropske dimenzije nastave]*. (2018/C 195/01)

Ujedinjene nacije, 1989. *Konvencija o pravima deteta*. 20. novembar 1989. godine

Ujedinjene nacije, 2006. *Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom*. 13. decembar 2006.

Sekretarijat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelarija u Briselu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org